

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Методичні рекомендації
до проведення практичних занять із навчальної дисципліни
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за спеціальністю D7 «Торгівля» денної та заочної форм навчання

Електронний ресурс

Рецензенти:

В. М. Лугова – к. екон. наук, доцент кафедри соціальної економіки Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця;

Н. Г. Дуна – к. екон. наук, доцент кафедри міжнародної економіки та світового господарства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 4 від 23 січня 2026 року)*

Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємництва : методичні рекомендації до проведення практичних занять із навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю D7 «Торгівля» денної та заочної форм навчання [Електронний ресурс] / уклад. О. Ю. Литовченко. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2026. – (PDF 70 с.)

Методичні рекомендації спрямовані на підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу, розвиток аналітичного мислення, формування вмінь оцінювати загрози та ризики, приймати обґрунтовані управлінські рішення в умовах сучасного економічного середовища, спрямовані на закріплення теоретичних знань та формування практичних навичок у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності.

УДК 658.15:005.9

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2026

© Литовченко О. Ю., уклад., 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	5
Практичне заняття № 1 до теми 1.....	5
Практичне заняття № 2 до теми 2.....	9
Практичне заняття № 3 до теми 3.....	15
Практичне заняття № 4 до теми 4.....	21
Практичне заняття № 5 до теми 5.....	26
Практичне заняття № 6 до теми 6.....	32
Практичне заняття № 7 до теми 7.....	38
Практичне заняття № 8 до теми 8.....	49
Практичне заняття № 9 до теми 9.....	55
Практичне заняття № 10 до теми 10.....	61
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68

ВСТУП

Методичні рекомендації до проведення практичних занять із навчальної дисципліни «Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємництва» розроблені для здобувачів денної та заочної форм навчання першого (бакалаврського) рівня освіти за спеціальністю D7 – Торгівля. Вони спрямовані на поглиблення теоретичних знань і формування практичних навичок у галузі управління фінансово-економічною безпекою підприємств у сфері торгівлі та бізнесу в цілому.

Навчальна дисципліна є важливою складовою підготовки майбутніх фахівців, які повинні бути здатні оцінювати ризики та загрози для підприємств, своєчасно ідентифікувати фактори, що можуть вплинути на їх фінансово-економічну стабільність, а також розробляти стратегії для збереження та розвитку конкурентоспроможності підприємств у змінюваних економічних умовах.

Метою практичних занять є поглиблення теоретичних знань, здобутих студентами, і надання можливості для застосування цих знань у реальних практичних ситуаціях. Це включає аналіз чинників, що впливають на фінансово-економічну безпеку підприємств, оцінку ризиків, впровадження ефективних методів ідентифікації загроз та розробку стратегій зниження негативних впливів на фінансову стабільність підприємств.

У рамках практичних занять студенти знайомляться з методами і інструментами, які використовуються для оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, вивчають основні механізми державного регулювання цієї сфери, а також аналізують і застосовують різні підходи до адаптації підприємств до змін у зовнішньому середовищі.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Практичне заняття № 1

Тема 1. Теоретичні засади забезпечення фінансово-економічною безпекою підприємства

Мета заняття: поглиблення теоретичних знань щодо сутності, структури, принципів та функцій фінансово-економічної безпеки підприємства, а також розвиток вмінь аналізувати основні складові системи безпеки та визначати ключові підходи до її забезпечення в умовах ринкової економіки.

Контрольні запитання:

1. Розкрийте сутність безпеки, її види та характерні ознаки.
2. Чому безпеку вважають базовою потребою людини та суспільства?
3. Розкрийте види та характерні ознаки безпеки на різних рівнях.
4. Розкрийте сутність економічної безпеки та визначте її місце серед інших видів безпеки.
5. Які ви знаєте рівні економічної безпеки? В чому їх зв'язок?
6. Розкрийте складові елементи економічної безпеки підприємства згідно ресурсно-функціонального підходу.
7. Визначте місце фінансової складової в системі економічної безпеки підприємства.
8. Розкрийте склад елементів фінансової складової економічної безпеки.

Теми для доповідей та презентацій:

1. Безпекознавство як наука про безпеку економічних систем.
2. Передумови та розвиток науки про економічну безпеку в Україні та світі.

3. Вплив глобалізації на економічну безпеку різних рівнів ієрархії.
4. Концепція забезпечення соціально-економічної безпеки регіону.
5. Ключові аспекти забезпечення національної економічної безпеки.
6. Фінансова безпека держави та порядок її забезпечення.
7. Проблеми забезпечення економічної безпеки держави в умовах міжнародної фінансової кризи.
8. Система економічної безпеки підприємств і принципи її функціонування.
9. Актуальні проблеми забезпечення економічної безпеки в Україні на сучасному етапі розвитку.
10. Наукові підходи до вивчення фінансово-економічної безпеки в Україні і світі.

Практичне завдання:

Порівняйте підходи до тлумачення фінансово-економічної безпеки у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі. Використайте монографії та статті українських і зарубіжних авторів. Зверніть увагу на відмінності у визначеннях.

Таблиця 1.1. Термінологічний аналіз поняття «фінансово-економічна безпека»

Автор	Визначення	Джерело	Ключові ознаки
1	2	3	4

Сформуйте власне визначення та обґрунтуйте його.

Тестові завдання:

1. Що з наведеного найбільш точно відображає сутність терміну «безпека»?
 - a) стан стабільного прибутку підприємства;
 - b) захищеність від внутрішніх та зовнішніх загроз;
 - c) достатній обсяг фінансових ресурсів;
 - d) ефективність системи управління персоналом.

2. Який з перелічених варіантів не є видом безпеки підприємства?

- a) інформаційна;
- b) політична;
- c) технологічна;
- d) кадрова.

3. До основних ознак безпеки належить:

- a) зростання витрат підприємства;
- b) здатність адаптуватися до змін;
- c) недовіра до партнерів;
- d) високий рівень оподаткування.

4. Яке твердження найточніше характеризує економічну безпеку?

- a) стабільність доходів громадян;
- b) здатність держави або підприємства протистояти загрозам і зберігати розвиток;
- c) високий рівень експорту;
- d) доступ до міжнародних ринків.

5. Який з наведених рівнів не належить до рівнів економічної безпеки?

- a) мікроекономічний;
- b) мегарівень;
- c) галузевий;
- d) муніципальний.

6. Що є головним завданням концепції економічної безпеки України?

- a) збільшення прибутку вітчизняних підприємств;
- b) створення умов для стабільного розвитку та захисту національних інтересів;
- c) підвищення рівня імпорту;
- d) поширення іноземних інвестицій.

7. До основних факторів економічної безпеки України належать:

- a) екологічна стабільність, цифровізація, моральна стійкість;

- b) рівень державного боргу, інфляція, безробіття;
- c) політична стабільність, модні тенденції, ринок праці;
- d) сезонність виробництва, прибутковість банків, експорт послуг.

8. Що входить до складу економічної безпеки підприємства?

- a) податкова система;
- b) фінансова, інформаційна, технічна, кадрова безпека;
- c) курс національної валюти;
- d) рівень державного боргу.

9. Що з нижченаведеного є прикладом ресурсу у ресурсно-функціональному підході до економічної безпеки підприємства?

- a) конкурентоспроможність;
- b) кваліфікований персонал;
- c) податковий тиск;
- d) кількість зовнішніх загроз.

10. Що не є функціональною складовою економічної безпеки підприємства?

- a) інноваційна;
- b) правова;
- c) споживча;
- d) інформаційна.

11. Що відображає термін «фінансово-економічна безпека підприємства»?

- a) здатність підприємства уникати податкових перевірок;
- b) комплекс заходів із забезпечення фінансової стабільності та економічної стійкості;
- c) надлишкове фінансування зовнішніх проектів;
- d) ведення бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів.

12. До сутнісних характеристик фінансово-економічної безпеки не належить:

- a) ефективне управління ризиками;

- b) залежність від одного джерела доходів;
- c) збалансованість фінансових потоків;
- d) можливість протидії зовнішнім загрозам.

13. Який з принципів фінансово-економічної безпеки стосується системного підходу до управління?

- a) принцип адаптивності;
- b) принцип монополізації;
- c) принцип інтегрованості;
- d) принцип недовіри.

14. Яке з наведених завдань відповідає забезпеченню фінансово-економічної безпеки підприємства?

- a) збільшення рівня конкуренції на ринку;
- b) забезпечення мінімізації фінансових ризиків;
- c) запровадження нових податків;
- d) оптимізація споживчого попиту.

15. Яка з ознак свідчить про високий рівень фінансово-економічної безпеки підприємства?

- a) низька платоспроможність;
- b) висока дебіторська заборгованість;
- c) стабільний прибуток та ліквідність;
- d) часті зміни у структурі власності.

Література: базова [1-5]; допоміжна [8-10, 14]; інтернет-ресурси [1, 3, 4].

Практичне заняття № 2

Тема 2. Чинники впливу на фінансово-економічну безпеку підприємства

Мета заняття: сформувати навички ідентифікації та аналізу факторів, які впливають на фінансово-економічну безпеку підприємства, а також методами виявлення загроз, ризиків та небезпек; розвинути навички застосування практичних інструментів для нейтралізації загроз.

Контрольні запитання:

1. Що означає термін «загрози економічній безпеці»?
2. Чим загроза відрізняється від ризику?
3. Які існують види загроз?
4. Що таке економічна загроза?
5. Які є джерелами економічних загроз?
6. Які існують критерії класифікації загроз?
7. Чому загрози у фінансовій сфері вважають найбільш вразливими для підприємства?
8. Наведіть приклади загроз відносно до окремих складових фінансової безпеки.
9. Які існують методи нейтралізації загроз економічній безпеці?
10. Як оцінити ефективність заходів щодо подолання ризиків та загроз?

Теми для доповідей та презентацій:

1. Загрози життєдіяльності в системі "природа – суспільство – людина".
2. Ієрархічна декомпозиція загроз економічної безпеки.
3. Загрози економічної безпеки держави.
4. Економічні загрози та небезпеки на світовому, національному та індивідуальному рівні.
5. Джерела і форми прояву економічних загроз та небезпек на регіональному рівні.
6. Критерії оцінювання загроз фінансово-економічної безпеки підприємства.
7. Зони вразливості підприємства у фінансово-економічній сфері.
8. Підходи до ідентифікації та нейтралізації загроз фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Практичні завдання:

Завдання 1. Поміркуйте над проблематикою забезпечення економічної безпеки економічних систем на світовому, національному та індивідуальному

рівні. Побудуйте декомпозицію безпеки економічних систем: рівнів "людина", "суспільство", "цивілізація». Визначте, які з них належать до макро-, мезо-, мікро- систем? Сформулюйте перелік деструктивних чинників розвитку (загроз та небезпек) економічного характеру, що існують на означених рівнях. Складіть табл.2.1.

Таблиця 2.1. Чинники впливу на розвиток економічних систем

Макрорівень	Мезорівень	Макрорівень
1	2	3

Завдання 2. Проведіть термінологічний аналіз понять «невизначеність», «виклик», «ризик», «загроза», «небезпека» у контексті фінансово-економічної безпеки підприємства. Для виконання завдання використайте наукові публікації з цієї проблематики. Наведіть тлумачення науковців, визначте ключові ознаки.

Результати подайте у формі таблиць, використовуючи наступний шаблон:

Таблиця 2.2-2.6. Визначення поняття «.....»

Автор, джерело	Визначення	Ключові ознаки
1	2	3

Завдання 3. Охарактеризуйте вплив чинників на систему фінансово-економічної безпеки з точки зору вразливості та наслідків дій, а також визначте причинно-наслідковий характер взаємозв'язку між ними. Побудуйте логічний ланцюг розвитку означених факторів та аргументуйте послідовність його елементів.

Тестові завдання:

1. Який із наведених чинників слід розглядати як системний ризик, що впливає на фінансово-економічну безпеку підприємства?
 - a) несвоєчасна сплата контрагентом;
 - b) зміна курсу іноземної валюти внаслідок глобальної фінансової кризи;
 - c) втрата одного постачальника сировини;
 - d) зменшення товарних запасів на складі.

2. У чому полягає принципова відмінність між загрозою та ризиком у контексті фінансово-економічної безпеки підприємства?

- a) загроза — це виключно внутрішній чинник, ризик — зовнішній;
- b) ризик має ймовірний характер, загроза — уже виявлений або активний негативний вплив;
- c) загроза є позитивним фактором, ризик — негативним;
- d) ризик обов'язково пов'язаний з податковими перевітками.

3. Який із наведених факторів не може бути класифікований як прямий виклик для фінансової безпеки підприємства?

- a) зміна кредитної політики банків;
- b) політична нестабільність у регіоні;
- c) незадовільна організація внутрішнього контролю;
- d) тимчасове зниження попиту внаслідок сезонності.

4. Який із методів найбільш ефективно дає змогу ідентифікувати приховані загрози у фінансово-економічному середовищі підприємства?

- a) вертикальний фінансовий аналіз;
- b) метод «дерева рішень»;
- c) SWOT-аналіз із розширеним елементом "З";
- d) спостереження за діяльністю конкурентів.

5. Що з наведеного найточніше описує характерні риси загроз, що виникають у результаті стратегічних помилок керівництва?

- a) вони є техногенними;
- b) належать до групи внутрішніх, накопичувальних, із відстроченим ефектом;
- c) вони завжди є юридичними порушеннями;
- d) такі загрози мають миттєвий та короткотривалий ефект.

6. До якого з класів за класифікаційною ознакою джерела походження належать загрози, пов'язані з політичною кризою?

- a) природні;
- b) внутрішньоорганізаційні;

- c) зовнішньоекономічні;
- d) соціально-політичні.

7. Який із наведених прийомів найкраще підходить для виявлення потенційних ризиків у ситуації злиття двох підприємств?

- a) метод аналогій;
- b) аналіз сценаріїв розвитку подій;
- c) побудова коефіцієнтів ліквідності;
- d) статистичне моделювання кредитного ліміту.

8. Яка послідовність етапів є найбільш правильною при впровадженні системи оцінювання загроз на підприємстві?

- a) ідентифікація загроз → формування резервного фонду → оцінка ризику → прийняття рішення;
- b) ідентифікація → аналіз імовірності → оцінка потенційного збитку → визначення відповідей/контрзаходів;
- c) моніторинг конкурентів → формування стратегії → підписання контрактів;
- d) аналіз прибутковості → аналіз витрат → планування закупівель.

9. Що з переліченого найточніше відображає превентивний підхід до нейтралізації загроз фінансовій безпеці підприємства?

- a) впровадження політики після виникнення загрози;
- b) реактивна відповідь на зменшення доходів;
- c) створення системи раннього попередження та моніторингу ризиків;
- d) призначення зовнішнього аудитора для річного звіту.

10. Який з чинників не є критичним у структурі загроз, пов'язаних із людським фактором?

- a) високий рівень плинності кадрів;
- b) недостатній рівень цифрової трансформації;
- c) корупція всередині компанії;
- d) недотримання трудової дисципліни.

11. Яке з тверджень правильно характеризує вплив класифікаційної ознаки "тривалість дії" загрози на вибір заходів нейтралізації?

- a) короткострокові загрози завжди мають більший збиток;
- b) довгострокові загрози вимагають одноразових заходів реагування;
- c) від тривалості дії загрози залежить вибір оперативних або стратегічних заходів реагування;
- d) тривалість загрози не має значення для прийняття рішень.

12. Який метод належить до методів зниження рівня загроз через диверсифікацію?

- a) централізація управління фінансами;
- b) дроблення активів між кількома банками;
- c) введення додаткових контрольних процедур;
- d) скорочення штату адміністративного персоналу.

13. У якому випадку метод «аналіз сценаріїв» є найефективнішим для управління фінансово-економічними загрозами?

- a) коли загроза є рідкісною, але має катастрофічні наслідки;
- b) у разі чітко прогнозованих сезонних коливань;
- c) за умов стабільної макроекономічної ситуації;
- d) при аналізі поточної прибутковості.

14. До яких наслідків може призвести ігнорування ідентифікованих загроз у стратегічному плануванні підприємства?

- a) зниження податкових зобов'язань;
- b) підвищення довіри з боку партнерів;
- c) втрата ліквідності, падіння репутації, банкрутство;
- d) оптимізація організаційної структури.

15. Який із підходів до ідентифікації загроз передбачає врахування суб'єктивних оцінок керівників підприємства та експертного середовища?

- a) математичне моделювання;
- b) метод експертних оцінок;
- c) статистичний аналіз відхилень;

d) SWOT-аналіз виключно на основі звітності.

Література: базова [1-7]; допоміжна [8-14]; інтернет-ресурси [1-5].

Практичне заняття № 3

Тема 3. Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства

***Мета заняття:** поглибити теоретичні знання щодо базових елементів механізму управління безпекою та визначення порядку формування механізмів забезпечення стабільного фінансово-економічного середовища підприємств.*

Контрольні запитання:

1. Визначте систему пріоритетних інтересів підприємства в системі забезпечення його фінансової безпеки.
2. Розкрийте класифікацію фінансових інтересів, залежно від різних критеріїв.
3. Визначте структуру та склад механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства.
4. Охарактеризуйте механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства, розкрийте його функції.
5. Розкрийте сутність функціональної структури управління фінансовою безпекою підприємства.
6. Розкрийте алгоритм функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства.
7. Охарактеризуйте інструменти забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Теми для доповідей та презентацій:

1. Основи побудови механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства: концептуальні підходи та методи.
2. Інтеграція механізму фінансово-економічної безпеки в загальну стратегію підприємства.

3. Етапи розробки механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки: від аналізу загроз до впровадження заходів.
4. Оцінка ефективності механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки на підприємстві.
5. Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах кризових явищ: адаптація і стійкість.
6. Ризики та загрози для фінансово-економічної безпеки підприємства: як визначити й керувати ними за допомогою механізмів захисту.
7. Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки: роль внутрішніх і зовнішніх факторів.
8. Формування системи внутрішнього контролю як частини механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.
9. Захист підприємства від фінансових та економічних шахрайств за допомогою ефективного механізму безпеки.
10. Ключові складові механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки в умовах глобалізації та цифровізації бізнесу.
11. Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах високої волатильності фінансових ринків.
12. Роль організаційної структури підприємства в ефективності механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки.
13. Інформаційні технології та автоматизація процесів як інструменти підвищення ефективності механізму забезпечення безпеки.
14. Інтеграція інструментів фінансового моніторингу та аудиту в механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки.
15. Побудова і реалізація політики фінансово-економічної безпеки підприємства: кроки, ризики і можливості для вдосконалення.

Практичне завдання:

Згадайте, які існують принципи забезпечення фінансово-економічної безпеки. Встановіть відповідність між принципами та їхнім визначенням.

Таблиця 3.1. Принципи фінансово-економічної безпеки підприємства

Принципи	Визначення
1	передбачає прийняття обґрунтованих управлінських рішень для виявлення та подолання реальних та потенційних внутрішніх та зовнішніх загроз економічній безпеці підприємства, а також застосування вмотивованих норм для забезпечення інформаційними, трудовими, матеріальними, фінансовими ресурсами потреб економічної безпеки підприємства;
2	передбачає, що усі елементи системи, як забезпечення, так і управління економічної безпеки підприємства, мають бути взаємопов'язані та взаємоузгоджені;
3	представляє собою систему управління, яка швидко реагує на загрози економічній безпеці підприємства та пристосовує операційну, фінансову та інвестиційну діяльність до мінливого внутрішнього та зовнішнього середовища;
4	системи управління та забезпечення економічної безпеки мають створювати умови для швидкої реакції підприємства на появу реальних та потенційних загроз, надлишок або брак ресурсів та своєчасного прийняття відповідних управлінських рішень;
5	передбачає застосування управлінського контролю за суб'єктами економічної безпеки для виявлення та подолання реальних та потенційних внутрішніх і зовнішніх загроз економічній безпеці підприємства;
6	система як управління, так і забезпечення економічної безпеки підприємства, створена на високому професійному рівні, а всі її суб'єкти володіють високим професіоналізмом;
7	система як управління, так і забезпечення економічною безпекою підприємства повинна бути побудована на підставі чинного законодавства України та нормативних актів з питань безпеки підприємства, а усі прийняті управлінські рішення повинні мати легітимний характер і не суперечити чинному законодавству;
8	вибір сучасних методів управління суб'єктами з подолання загроз безпеки для підвищення ефективності економічної безпеки підприємства та досягнення цілей бізнесу, а також найбільш ефективних варіантів забезпечення інформаційними, трудовими, матеріальними, фінансовими ресурсами потреб економічної безпеки підприємства;
9	передбачає як безперервність організації системи управління виявлення та нейтралізації загроз з метою захисту економічної безпеки, так і безперервність системи забезпечення потреб у інформаційних, трудових, матеріальних, фінансових ресурсах економічної безпеки підприємства;
10	розробка дієвої системи штрафів для економічного використання ресурсного потенціалу з метою підвищення ефективності як управління, так і забезпечення економічної безпеки підприємства;
11	передбачає формування як системи управління, яка спрямована на виявлення та нейтралізацію загроз у майбутньому періоді з метою захисту економічної безпеки, так і системи забезпечення потреб у інформаційних, трудових, матеріальних, фінансових ресурсах економічної безпеки підприємства;
12	система як управління, так і забезпечення економічної безпеки підприємства повинна бути побудована із застосуванням наукового підходу та інновацій;
13	прийняття зважених управлінських рішень у системі управління та забезпечення економічної безпеки підприємства, яка спрямована як на подолання реальних та потенційних загроз, так і задоволення реальних інформаційних, трудових, матеріальних, фінансових потреб у ресурсах;
14	передбачає застосування координації дій суб'єктів економічної безпеки для виявлення та подолання реальних та потенційних внутрішніх та зовнішніх загроз, а також шляхів надходження інформаційних, трудових, матеріальних, фінансових ресурсів для забезпечення потреб економічної безпеки підприємства;
15	передбачає використання системи заходів, яка складається з комплексу узгоджених та пов'язаних між собою дій кожного суб'єкта підрозділу, як забезпечення, так і управління економічною безпекою підприємства, для запобігання та подолання загроз.

Тестові завдання:

1. Яке з тверджень найповніше розкриває сутність механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства?

a) це набір управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію фінансових потоків;

b) це динамічна система взаємозв'язаних елементів, що забезпечує стійкість підприємства до загроз на основі реалізації фінансових інтересів;

c) це набір інструментів державного регулювання ринку;

d) це форма контролю за податковими надходженнями підприємства.

2. У чому полягає головна відмінність механізму фінансово-економічної безпеки від загального управлінського механізму підприємства?

a) у зосередженості на внутрішньому середовищі;

b) у спрямованості на оперативне планування;

c) у орієнтації виключно на прибуток;

d) у його функції виявлення, оцінки та нейтралізації фінансових загроз.

3. Яке з тверджень характеризує інтегровану структуру механізму фінансово-економічної безпеки?

a) вона складається з незалежних елементів, що не взаємодіють між собою;

b) вона забезпечується переважно зовнішніми ресурсами;

c) вона передбачає узгоджену дію функціональних, інформаційних, організаційних і нормативних елементів;

d) вона функціонує тільки в умовах кризи.

4. У чому полягає специфіка використання функціонального підходу при формуванні механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки?

a) у розробці продуктових стратегій;

b) у моделюванні організаційної структури;

c) у визначенні ролей і задач кожного компонента системи безпеки;

d) у використанні елементів гнучкого маркетингу.

5. Який підхід дозволяє врахувати ризики, що виникають унаслідок стратегічних змін у зовнішньому середовищі підприємства?

- a) операційний підхід;
- b) психологічний підхід;
- c) сценарний підхід;
- d) фінансовий підхід.

6. Яка з наведених характеристик належить до системних функцій механізму фінансово-економічної безпеки?

- a) реалізація етичних кодексів;
- b) забезпечення безперервного стратегічного моніторингу фінансових загроз;
- c) створення бізнес-плану на один рік;
- d) просування бренду на нових ринках.

7. Який критерій є ключовим при визначенні пріоритетності фінансових інтересів підприємства в умовах обмежених ресурсів?

- a) рівень інноваційності інтересу;
- b) вплив інтересу на стабільність функціонування підприємства;
- c) його відповідність моді на ринку;
- d) кількість залучених працівників.

8. У чому полягає мета побудови “дерева фінансових інтересів” підприємства?

- a) формування переліку доходів підприємства за видами діяльності;
- b) візуалізація ієрархії інтересів для їх ефективної реалізації та захисту;
- c) виявлення найбільш ризикових угод;
- d) контроль за рівнем тіньової економіки.

9. Яке з тверджень є правильним щодо класифікації фінансових інтересів підприємства?

- a) їх можна класифікувати виключно за джерелом походження;
- b) вони не підлягають класифікації через їх суб’єктивну природу;

с) їх можна класифікувати за критеріями суб'єкта, рівня реалізації, джерел формування;

д) вони класифікуються тільки на короткострокові і довгострокові.

10. У якій послідовності логічно реалізується алгоритм практичної реалізації фінансових інтересів підприємства?

а) ідентифікація – реалізація – моніторинг – оцінка;

б) аналіз – планування – ідентифікація – контроль;

с) визначення загроз – вибір методу захисту – оцінка ефективності – коригування;

д) прогнозування – розробка фінансової політики – моніторинг – звітування.

11. Що є основною передумовою побудови теоретичної моделі реалізації фінансових інтересів підприємства?

а) рівень автоматизації виробництва;

б) конкурентна позиція підприємства на ринку;

с) взаємозв'язок між загрозами та економічною стратегією підприємства;

д) склад правління акціонерного товариства.

12. Яке з наведених тверджень найточніше розкриває роль системи моніторингу загроз у механізмі безпеки?

а) вона здійснюється тільки в разі фінансової кризи;

б) вона виконує виключно інформативну функцію;

с) вона забезпечує оперативне реагування на потенційні ризики, що загрожують фінансовим інтересам;

д) вона залежить лише від зовнішніх аналітичних центрів.

13. У чому полягає ключова відмінність між стратегічним і тактичним рівнями механізму безпеки?

а) тактичний рівень орієнтований на досягнення національних економічних цілей;

б) стратегічний охоплює короткострокову перспективу;

с) тактичний забезпечує реалізацію поточних заходів, тоді як стратегічний — формує довгострокову політику протидії загрозам;

d) рівні не відрізняються за функціональністю.

14. Який із наведених прикладів свідчить про комплексний підхід до побудови механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки?

a) використання лише аналітичного обліку;

b) спрямування зусиль виключно на зниження собівартості продукції;

с) інтеграція ризик-менеджменту, стратегічного аналізу, моніторингу та контролю;

d) делегування управління зовнішнім консультантам.

15. У якому випадку підприємство може вважатися таким, що реалізувало свої фінансові інтереси в умовах загроз?

a) після збільшення обсягу продукції;

b) за умови досягнення стабільного прибутку при збереженні балансу між ризиками та ресурсами;

с) якщо була зменшена кількість працівників;

d) після зміни назви підприємства.

Література: базова [2-6]; допоміжна [9-13]; інтернет-ресурси [1,3,4].

Практичне заняття № 4

Тема 4. Організація підрозділу з фінансово-економічної безпеки підприємства

***Мета заняття:** поглибити теоретичні знання щодо порядку практичного використання принципів організації підрозділу з фінансово-економічної безпеки підприємства, сформувати практичні навички з розробки структури, функцій і завдань такого підрозділу, а також визначення його місця в загальній системі управління підприємством для ефективного виявлення, попередження та нейтралізації внутрішніх і зовнішніх загроз.*

Контрольні запитання:

1. Опишіть можливі варіанти організації служби ФЕБ.
2. Розкрийте доцільність створення в організації підрозділу ФЕБ.

3. Розкрийте принципи управління ФЕБ організації, визначте їх сутність.
4. Наведіть типові види підрозділів ФЕБ.
5. Розкрийте переваги та недоліки підрозділу ФЕБ у лінійній структурі організації.
6. Розкрийте переваги та недоліки підрозділу ФЕБ у лінійно-штабній структурі організації.
7. Охарактеризуйте моделі підпорядкованості підрозділів з безпеки.
8. Визначте, в чому має полягати незалежність підрозділу ФЕБ.
9. Наведіть приклади функціональної підзвітності підрозділу ФЕБ.
10. Які функції генерального директора компанії в організації роботи підрозділу ФЕБ?
11. Які обов'язки та відповідальність можуть бути покладені на підрозділ з ФЕБ?
12. Які завдання підрозділу ФЕБ?
13. Розкрийте зміст Положення про підрозділ з безпеки організації. Які елементи воно має включати?
14. Наведіть приклади організаційно-розпорядчих документів, що регламентують порядок і правила роботи підрозділу ФЕБ.

Теми для доповідей та презентацій:

1. Функції та завдання підрозділу фінансово-економічної безпеки підприємства.
2. Чинники, що обумовлюють вибір організаційної моделі управління фінансово-економічною безпекою підприємства.
3. Принципи діяльності підрозділу захисту ФЕБ.
4. Проілюструйте місце підрозділу ФЕБ у лінійно-штабній структурі організації, розкрийте переваги та недоліки такої організації УФЕБ.
5. Повноваження та функції посадових осіб служби ФЕБ.
6. Положення про підрозділ з безпеки організації: сутність, зміст, значення.

Тестові завдання:

1. Принцип законності в управлінні ФЕБ реалізується через:

а) розроблення профілактичних заходів проти виникнення реальних загроз;

б) розроблення та запровадження стандартів забезпечення фінансово-економічної безпеки організації, які відповідають нормативно-правовим вимогам;

в) використання всіх наявних у розпорядженні підприємства ресурсів для протидії загрозам;

г) урахування всіх факторів впливу на безпеку підприємства, включення в діяльність з його забезпечення всіх співробітників підрозділів, використання в цій діяльності всіх сил і засобів.

2. Сукупність методів роботи, що застосовуються підрозділом ФЕБ з метою зберегти в таємниці свою діяльність, – це:

а) гласність;

б) законність;

в) конспірація;

г) координація.

3. Максимальна відкритість методів роботи, протилежна конспірації, – це:

а) гласність;

б) законність;

в) конфіденційність;

г) координація.

4. Принцип економічної доцільності в управлінні ФЕБ:

а) вартість фінансових витрат на забезпечення безпеки не повинна перевищувати той оптимальний рівень, за якого втрачається економічний сенс їх застосування;

б) вартість фінансових витрат на забезпечення безпеки виправдовується професіоналізмом кадрів підрозділу феб, рівнем їх кваліфікації та досвідом роботи;

в) вартість фінансових витрат на забезпечення безпеки становить 15 % витрат компанії;

г) вартість фінансових витрат на забезпечення безпеки становить 15 % чистого прибутку компанії.

5. З якою чисельністю працівників у штаті може створюватися департамент ФЕБ:

а) не менше трьох осіб (включаючи посаду керівника);

б) не менше чотирьох осіб (включаючи посаду керівника);

в) не менше семи осіб (включаючи посаду керівника);

г) не менше п'ятнадцяти осіб (включаючи посаду керівника).

6. З якою чисельністю працівників у штаті може створюватися служба ФЕБ:

а) не менше трьох осіб (включаючи посаду керівника);

б) не менше чотирьох осіб (включаючи посаду керівника);

в) не менше семи осіб (включаючи посаду керівника);

г) не менше п'ятнадцяти осіб (включаючи посаду керівника).

7. З якою чисельністю працівників у штаті може створюватися відділ ФЕБ:

а) не менше трьох осіб (включаючи посаду керівника);

б) не менше чотирьох осіб (включаючи посаду керівника);

в) не менше семи осіб (включаючи посаду керівника);

г) не менше п'ятнадцяти осіб (включаючи посаду керівника).

8. Перевагою якої організаційної структури є чітка підпорядкованість, чіткий розподіл і контроль витрат між підрозділами:

а) лінійної;

б) лінійно-штабної;

в) дивізійної;

г) матричної.

9. Свобода від умов, які створюють загрозу здатності підрозділу неупереджено виконувати свої обов'язки, – це:

а) об'єктивність;

б) конспірація;

в) гласність;

г) незалежність.

10. Наявність умов неупередженого виконання підрозділом ФЕБ своїх обов'язків – це:

а) об'єктивність;

б) конспірація;

в) гласність;

г) незалежність.

11. До компетенції якого органу входить призначення та зняття з посади керівника ФЕБ:

а) Ради директорів;

б) директора підприємства;

в) корпоративного секретаря;

г) трудового колективу.

12. До компетенції якого органу входить ухвалення концепції, бюджету та ресурсного плану ФЕБ:

а) Ради директорів;

б) директора підприємства;

в) корпоративного секретаря;

г) трудового колективу.

13. До компетенції якого органу входить адміністративне управління системою ФЕБ (ухвалення необхідних організаційно-розпорядчих документів):

а) Ради директорів;

б) директора підприємства;

в) корпоративного секретаря;

г) трудового колективу.

14. До компетенції якого органу входить створення режиму збереження комерційної таємниці:

- а) Ради директорів;
- б) директора підприємства;
- в) корпоративного секретаря;
- г) трудового колективу.

15. До організаційних документів, які складаються у підрозділі ФЕБ і прийняті вищими державними органами управління, належать:

- а) закони, підзаконні акти, статут, положення, накази, інструкції, методичні рекомендації;
- б) Статут, положення, посадові інструкції, штатний розклад, правила внутрішнього трудового розпорядку;
- в) протоколи, акти, довідки, статут, положення, листи, доповідні та пояснювальні записки, телефонограми, телеграми, досьє;
- г) закони, підзаконні акти, статут, положення, накази, інструкції.

Література: базова [1-5]; допоміжна [9-11, 13]; інтернет-ресурси [1, 3].

Практичне заняття № 5

Тема 5. Державне регулювання фінансово-економічної безпеки підприємств

***Мета заняття:** набути практичних навичок аналізу механізмів державного регулювання фінансово-економічної безпеки підприємств, оцінити роль органів державної влади у формуванні та реалізації політики безпеки, а також навчитися застосовувати інструменти державного впливу на забезпечення стабільного функціонування суб'єктів господарювання в умовах зовнішніх і внутрішніх загроз.*

Контрольні запитання:

1. Які є основні нормативно-правові акти, що визначають державну політику у сфері національної безпеки України?
2. Якими є основні цілі Стратегії національної безпеки України?

3. Які існують напрями державної політики щодо подолання загроз у сфері економічної безпеки?

4. Які є напрями нормативно-правового забезпечення державного регулювання економічної безпеки підприємства?

5. Які є основні нормативно-правові акти, що регулюють легітимність підприємницької діяльності?

6. Які є основні нормативно-правові акти, що забезпечують захист економічної конкуренції та обмеження монополізму?

7. Які є основні нормативно-правові акти, що забезпечують регулювання фінансового ринку?

8. Які є основні нормативно-правові акти, що забезпечують державне регулювання у спеціальних (вільних) економічних зонах?

9. Які є основні нормативно-правові акти, що забезпечують формування й розвиток інфраструктури?

10. Які є основні нормативно-правові акти, що забезпечують державне регулювання формування системи оподаткування?

11. Які є нормативно-правові акти, що забезпечують реалізацію інвестиційної політики?

12. Які є нормативно-правові акти, що забезпечують державне регулювання інноваційних процесів?

13. Які є нормативно-правові акти, що забезпечують фінансову підтримку у формі державних гарантій, забезпечення іноземних кредитів?

14. Якими є повноваження суб'єктів забезпечення національної безпеки?

15. Якими є повноваження органів, що здійснюють державне регулювання економічної безпеки підприємств?

Теми для доповідей та презентацій:

1. Характеристика нормативно-правової бази захисту фірми від факторів ризиків та загроз.

2. Міждержавна нормативно-правова база захисту фірми.

3. Положення національного законодавства щодо забезпечення фінансової безпеки на рівні держави.

4. Роль кодексів України у процесі забезпечення фінансової безпеки підприємства.

5. Порядок регулювання економічної та фінансової безпеки законами України.

6. Державний контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції.

7. Положення про систему безпеки фірми.

8. Роль колективної угоди у процесі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Тестові завдання:

1. Яке з наведених тверджень найточніше характеризує інституційну взаємодію між державою і підприємством у сфері фінансово-економічної безпеки?

- a) підприємства зобов'язані виконувати всі рішення держави без винятку;
- b) держава через законодавчі та регуляторні інструменти формує рамки безпечного функціонування підприємств, враховуючи інтереси обох сторін;
- c) усі функції безпеки мають бути централізовані державою;
- d) регулювання здійснюється лише шляхом нагляду податкових органів.

2. У чому полягає ключова юридична функція держави у контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єкта господарювання?

- a) забезпечення зовнішньої безпеки країни;
- b) підтримка конкуренції шляхом контролю за злиттям компаній та антимонопольними діями;
- c) зменшення чисельності державного апарату;
- d) просування брендів вітчизняних виробників за кордоном.

3. Яке з тверджень найточніше відображає системність державного впливу на фінансово-економічну безпеку підприємств?

- a) регулювання проводиться в основному на місцевому рівні;

b) вплив держави зводиться до податкової політики;

c) система охоплює нормативне, інституційне, контрольне та правозастосовне забезпечення, включаючи механізми підтримки й санкцій;

d) держава втручається лише в разі фінансової кризи.

4. Який кодекс України найбільш комплексно регламентує відповідальність за злочини проти економічної безпеки підприємств, включаючи шахрайство, рейдерство та ухилення від сплати податків?

a) Господарський кодекс України;

b) Цивільний кодекс України;

c) Кримінальний кодекс України;

d) Бюджетний кодекс України.

5. Яке з положень Міжнародного публічного права має найбільший вплив на транскордонну безпеку підприємств у сфері фінансів?

a) Європейська конвенція про захист прав людини;

b) Базельські принципи банківського нагляду;

c) Статут ООН;

d) Паризька кліматична угода.

6. Яка з наведених міжнародних угод України найбільше впливає на гармонізацію стандартів фінансово-економічної безпеки з європейськими практиками?

a) Угода СОТ про сільське господарство;

b) Європейська енергетична хартія;

c) Угода про асоціацію між Україною та ЄС;

d) Договір про нерозповсюдження ядерної зброї.

7. Яке з тверджень найкраще пояснює роль антимонопольного регулювання у контексті забезпечення безпеки бізнесу?

a) воно забезпечує монопольне становище лідера ринку;

b) воно спрямоване на обмеження розвитку великих корпорацій;

c) воно усуває недобросовісну конкуренцію і зменшує ризики недоступності ринків для нових підприємств;

d) воно стосується лише державних компаній.

8. Який механізм державного регулювання є найбільш ефективним у попередженні рейдерських захоплень підприємств?

a) державне регулювання цін;

b) вдосконалення реєстраційних процедур, цифрова фіксація прав власності, зміцнення судової системи;

c) видача ліцензій на ведення господарської діяльності;

d) зниження ПДВ на імпортне обладнання.

9. У чому полягає функціональна особливість колективної угоди як інструменту забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства?

a) у можливості замінити зовнішній аудит;

b) у встановленні системи взаємних гарантій між адміністрацією та трудовим колективом щодо соціальної, економічної та правової стабільності;

c) у врегулюванні митних процедур;

d) у контролі за іноземними інвестиціями.

10. Яке твердження найточніше характеризує перевагу законодавчого регулювання над адміністративним у контексті фінансової безпеки бізнесу?

a) законодавче регулювання забезпечує більшу гнучкість контролюючим органам;

b) адміністративне регулювання забезпечує вищу стабільність норм;

c) законодавче регулювання створює прозоре і передбачуване правове середовище, що знижує ризики свавілля;

d) адміністративне регулювання краще стимулює інвестиції.

11. Який елемент державної політики найбільш ефективно забезпечує профілактику економічних загроз на мікрорівні?

a) контроль зовнішньоторговельного балансу;

b) механізм фінансового страхування ризиків для бізнесу;

c) підтримка експорту через гранти;

d) ліквідація тіньової економіки шляхом посилення фіскального тиску.

12. Який державний орган України здійснює контроль за порушеннями законодавства у сфері економічної конкуренції?

- a) Офіс Президента України;
- b) Державна казначейська служба;
- c) Антимонопольний комітет України;
- d) Міністерство фінансів України.

13. Яка основна загроза для підприємств, яка виникає внаслідок неузгодженості національного законодавства із міжнародним у сфері бізнесу?

- a) недоступність державного фінансування;
- b) репутаційні втрати через локальні нормативи;
- c) юридична невизначеність і правові конфлікти, які можуть бути використані третіми сторонами для тиску або шахрайства;
- d) втрата ринку збуту.

14. Чим обґрунтовується необхідність багаторівневого державного контролю у сфері фінансово-економічної безпеки підприємств?

- a) наявністю різних типів оподаткування;
- b) впливом ЗМІ на економічну поведінку бізнесу;
- c) складністю загроз, що виникають як на рівні підприємства, так і в макроекономічному середовищі, потребуючи координації між відомствами;
- d) потребою обмежити іноземні інвестиції.

15. Який із сучасних підходів до державного регулювання підприємницької діяльності найкраще враховує динаміку ризиків і принципи сталого розвитку?

- a) ретроспективний аудит;
- b) реактивний адміністративний нагляд;
- c) ризик-орієнтований підхід із превентивними механізмами та цифровою звітністю;
- d) повна дерегуляція сектора.

Література: базова [1-5]; допоміжна [9-11, 13]; інтернет-ресурси [1, 3,4]

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Практичне заняття № 6

Тема 6: Інформаційне забезпечення фінансово-економічної безпеки

Мета заняття: розвинути навички аналізу інформаційних потоків та систем для забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. Поглибити теоретичні знання щодо захисту конфіденційної інформації та методів інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Контрольні запитання:

1. У чому полягає стратегічна роль інформаційного забезпечення в системі фінансово-економічної безпеки підприємства?
2. Як впливають інформаційні прогалини на ефективність системи безпеки підприємства?
3. Які джерела інформації є критичними для виявлення загроз фінансово-економічній безпеці, і як оцінити їх надійність?
4. Поясніть, як інформаційне забезпечення може сприяти ранньому попередженню фінансових ризиків.
5. Як здійснюється побудова інформаційної моделі системи фінансово-економічної безпеки?
6. Якими критеріями визначається якість інформації, що використовується в системі безпеки підприємства?
7. У чому полягає взаємозв'язок між інформаційною безпекою та фінансово-економічною безпекою підприємства?
8. Проаналізуйте ризики використання відкритих джерел інформації у системі безпеки.
9. Як використання великих масивів даних (Big Data) впливає на інформаційне забезпечення безпеки підприємства?

10. Які загрози виникають у разі централізованої або, навпаки, фрагментарної структури інформаційного забезпечення?

11. Яким чином система інформаційного моніторингу сприяє підтриманню стабільності підприємства в умовах динамічного середовища?

12. Які сучасні програмні інструменти можна використати для автоматизації інформаційного забезпечення безпеки?

13. Як забезпечити конфіденційність, цілісність і доступність інформації в системі аналітичної безпеки?

14. У чому полягають особливості формування інформаційної бази в умовах кіберзагроз і цифрових атак?

15. Які принципи слід враховувати при побудові ефективної системи інформаційної підтримки процесу прийняття рішень у сфері безпеки?

Теми для доповідей та презентацій:

1. Інформаційна асиметрія як загроза фінансово-економічній безпеці підприємства: джерела, наслідки та шляхи подолання.

2. Побудова системи інформаційного моніторингу загроз фінансово-економічній безпеці в умовах цифрової трансформації.

3. Інформаційна безпека як складова фінансово-економічної безпеки: сучасні виклики та загрози.

4. Big Data та штучний інтелект в аналітичному забезпеченні фінансової безпеки підприємства.

5. Оцінка ефективності інформаційного забезпечення антикризового управління на підприємстві.

6. Захист інформаційних потоків як основа збереження фінансово-економічної стабільності підприємства.

7. Використання бізнес-розвідки (BI) в інформаційному забезпеченні фінансової безпеки.

8. Адаптація інформаційної інфраструктури підприємства до умов високої турбулентності ринкового середовища.

9. Комплексна система управління ризиками на основі інтегрованої інформаційної бази.
10. Критичні інформаційні ресурси підприємства: ідентифікація, захист і роль у забезпеченні безпеки.
11. Проблема достовірності та релевантності даних у процесі оцінки фінансово-економічних загроз.
12. Інформаційне забезпечення у протидії фінансовим шахрайствам і внутрішнім зловживанням.
13. Роль державних інформаційних систем та відкритих джерел у забезпеченні фінансово-економічної безпеки бізнесу.
14. Створення корпоративної системи інформаційної аналітики для виявлення ознак загроз безпеці.
15. Кіберінциденти як фактор руйнування інформаційної підтримки фінансової безпеки підприємства.

Тестові завдання:

1. Який із принципів інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства забезпечує ефективність прийняття рішень у кризових ситуаціях?
 - a) повнота;
 - b) репрезентативність;
 - c) своєчасність;
 - d) конфіденційність.
2. Яке твердження найбільш точно відображає роль інформаційної системи у підтримці економічної безпеки підприємства?
 - a) інформаційна система є суто технічним інструментом обробки бухгалтерських даних;
 - b) вона виконує лише контрольну функцію в процесі аудиту;
 - c) інформаційна система є інтегративним середовищем для збору, аналізу та інтерпретації даних, що впливають на безпеку підприємства;
 - d) її завдання обмежується внутрішнім документообігом.

3. Яка з наведених функцій інформаційного забезпечення безпеки є стратегічною?

- a) ведення обліку та звітності;
- b) моніторинг показників ліквідності;
- c) виявлення системних загроз на етапі стратегічного планування;
- d) збереження архівів фінансових документів.

4. Який тип інформації має найбільшу вагу в системі інформаційного забезпечення планування безпеки підприємства в умовах зовнішньої нестабільності?

- a) внутрішня статистика витрат;
- b) дані про індекси фондових ринків;
- c) прогностні аналітичні моделі на основі сценарного аналізу;
- d) історичні дані з виробничої діяльності.

5. Який з наведених джерел інформації є найбільш вразливим до зовнішнього втручання?

- a) внутрішня фінансова звітність;
- b) державні відкриті реєстри;
- c) електронне листування з постачальниками;
- d) дані маркетингових досліджень.

6. Яке з наведених понять найкраще описує комерційну таємницю як об'єкт захисту в системі фінансово-економічної безпеки?

- a) будь-яка інформація, що циркулює в межах підприємства;
- b) будь-які фінансові документи, які проходять аудит;
- c) інформація, що має економічну цінність, не є загальнодоступною та захищена підприємством;
- d) звітність, надана до державних органів.

7. Яке з наведених тверджень є найбільш коректним щодо причин витоку конфіденційної інформації на підприємствах?

- a) витік трапляється виключно через хакерські атаки;
- b) причиною найчастіше є технічні несправності обладнання;

с) основним джерелом витоків є ненавмисні дії співробітників або внутрішній саботаж;

д) витoki пов'язані лише з управлінським персоналом.

8. Яка з класифікацій загроз інформаційної безпеки найточніше враховує сучасну гібридність ризиків?

а) технічні, програмні, організаційні;

б) фізичні, енергетичні, біологічні;

с) природні, юридичні, метеорологічні;

д) банківські, маркетингові, податкові.

9. Яке з тверджень найточніше характеризує викривлення інформації як загрозу?

а) воно є результатом недостатнього фінансування інформаційної системи;

б) це умисна або випадкова зміна інформації, що спотворює реальні показники для прийняття рішень;

с) це порушення конфіденційності під час передачі даних;

д) воно стосується лише зміни звітності на зовнішні органи.

10. У чому полягає специфіка фінансової інформації, що потребує особливого захисту?

а) вона легко піддається декодуванню;

б) її легко оновлювати у випадку витoku;

с) вона є основою для управлінських рішень та має значну економічну вартість у конкурентній боротьбі;

д) її використання дозволене лише зовнішніми аудиторами.

11. Який метод є найефективнішим для виявлення прихованих інформаційних загроз у системі електронного документообігу підприємства?

а) метод SWOT-аналізу;

б) аудит на основі принципу подвійного контролю;

с) моніторинг цифрових слідів доступу до інформаційних систем;

д) аналіз коефіцієнтів рентабельності.

12. Який із каналів витоку інформації найменш помітний, але високоризиковий для фінансово-економічної безпеки?

- a) несанкціонований злам серверів;
- b) передача даних у соціальних мережах;
- c) перехоплення трафіку через незахищені Wi-Fi мережі;
- d) публікація в офіційних бухгалтерських звітах.

13. Який підхід до захисту конфіденційної інформації можна вважати багаторівневим і проактивним?

- a) обмеження доступу лише на рівні пароля;
- b) лише шифрування фінансових документів;
- c) комбінація технічних засобів (шифрування, брандмауери), регламентів поведінки, навчання персоналу і моніторингу;
- d) повна заборона передачі електронних документів.

14. Яка властивість інформації є критично важливою для прийняття фінансово-економічних рішень у кризовій ситуації?

- a) актуальність;
- b) конфіденційність;
- c) доступність;
- d) простота інтерфейсу її подачі.

15. Що найкраще відображає мету інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки?

- a) фіксація даних для щорічної звітності;
- b) підготовка документації для зовнішнього аудиту;
- c) забезпечення інформаційної підтримки прийняття обґрунтованих управлінських рішень у сфері протидії загрозам;
- d) підтримка бухгалтерської програми підприємства.

Література: базова [3-7]; допоміжна [10-13]; інтернет-ресурси [1-4].

Практичне заняття № 7

Тема 7: Аналітичне забезпечення фінансово-економічної безпеки

Мета заняття: сформувати практичні навички щодо використання аналітичних методів і інструментів для оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства, навчитися виявляти загрози та ризики на основі аналізу внутрішніх і зовнішніх показників, а також розробляти обґрунтовані управлінські рішення для зміцнення безпеки підприємства.

Контрольні запитання:

1. Які складові містить аналітичне забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства?
2. Які основні етапи аналітичного процесу в оцінці фінансово-економічної безпеки?
3. Які методи фінансового аналізу використовуються для виявлення загроз безпеці підприємства?
4. Як класифікуються внутрішні та зовнішні загрози фінансово-економічній безпеці?
5. Які показники використовуються для оцінки рівня фінансової стійкості підприємства?
6. Що таке коефіцієнт платоспроможності і яке його значення в аналітичному забезпеченні фінансово-економічної безпеки?
7. Як за допомогою аналізу ліквідності можна оцінити фінансово-економічну безпеку підприємства?
8. Яку роль відіграє SWOT-аналіз у системі аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки?
9. Які джерела інформації використовуються для аналізу фінансово-економічної безпеки?
10. Що означає інтегральна оцінка рівня фінансово-економічної безпеки та як вона проводиться?
11. Як виявити ознаки фінансової нестабільності за допомогою аналітичних методів?

12. Які програмні засоби можна використовувати для аналітичного забезпечення безпеки?

13. Як результати аналітичної діяльності впливають на прийняття управлінських рішень у сфері безпеки?

Теми для доповідей та презентацій:

1. Роль аналітичного забезпечення в системі фінансово-економічної безпеки підприємства: теоретичні основи та практичні аспекти.

2. Методи аналітичного оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства: від традиційних коефіцієнтів до сучасних моделей.

3. Використання фінансової та економічної аналітики для виявлення потенційних загроз і ризиків безпеці підприємства.

4. Інтеграція аналітичних методів у систему управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

5. Порівняння методів фінансового аналізу та їх застосування в оцінці фінансово-економічних ризиків.

6. Роль прогнозування в аналітичному забезпеченні фінансово-економічної безпеки: методи та інструменти.

7. Інформаційні технології та програмне забезпечення в аналітичному забезпеченні фінансово-економічної безпеки підприємства.

8. Ризики використання нестандартних аналітичних методів у процесі оцінки фінансово-економічної безпеки.

9. Формування інтегрованої системи аналітики для забезпечення довгострокової фінансово-економічної безпеки підприємства.

10. Ключові показники і метрики для аналітичної оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства: визначення і застосування.

11. Використання статистичних і економетричних моделей для аналізу фінансових загроз на підприємстві.

12. Аналіз фінансових потоків як інструмент виявлення загроз для економічної безпеки підприємства.

13. SWOT-аналіз і його застосування для оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах нестабільного ринку.

14. Побудова системи аналітичного моніторингу для виявлення і реагування на фінансово-економічні загрози.

15. Роль внутрішнього аудиту та фінансового контролю в аналітичному забезпеченні фінансово-економічної безпеки підприємства.

Практичні завдання:

Завдання 1. На інтернет-порталі Єдиного інформаційного масиву даних про емітентів цінних паперів та професійних учасників фондового ринку України (www.smida.gov.ua) оберіть підприємство для проведення аналітичного дослідження та сформууйте для нього інформаційну базу (Баланс, Звіт про фінансові результати) за два останні роки. За допомогою методів горизонтального, вертикального та коефіцієнтного аналізу проведіть аналіз вартості майна підприємства та оцінку його складу за структурними складовими. Зробіть висновки про вплив майнового становища підприємства на забезпечення його фінансово-економічної безпеки.

Методичні рекомендації:

Проведення оцінювання майна підприємства оформити у вигляді таблиць 7.1-7.3. Після кожної таблиці слід зробити проміжні висновки.

Таблиця 7.1. Загальна оцінка вартості майна підприємства

Показник	Джерело інформації, Форма 1	На кінець першого року	На кінець другого року	Відхилення, +/-
1	2	3	4	5
Усього майна, тис.грн.	р. 1300			
у тому числі:				
Необоротні активи, тис.грн.	р. 1095			
Необоротні активи, утримані для продажу і групи вибуття, тис.грн.	р. 1200			
Оборотні кошти, тис.грн.	р. 1195			
у тому числі:				
Матеріальні оборотні кошти, тис.грн.	(рр. 1100+1110)			
Грошові кошти та їх еквіваленти	(рр. 1160+1165)			

Таблиця 7.2. Оцінювання складу майна за його структурою

Показник	Джерело інформації, Форма 1	На кінець першого року		На кінець другого року		Відхилення, +/-	
		сума, тис.грн	пит.вага, %	сума, тис.грн	пит.вага, %	тис.грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Усього майна,	р. 1300						
у тому числі:							
Немобільні (ОсЗ)	р. 1095						
Мобільні (ОбЗ)	р. 1195						
з них:							
Запаси	рр. (1100+1110)						
Дебіторська заборгованість	рр. 1120+... +1155)						
Грошові кошти та їх еквіваленти	рр. 1160+... +1165)						
Інші оборотні активи	рр. 1170+... +1180+1190)						
Необоротні активи та групи вибуття	р.1200						

Таблиця 7.3. Коефіцієнти для оцінювання майнового стану

Показники	Формули розрахунку	На кінець першого року	На кінець другого року	Відхилення, +/-
1	2	3	4	5

Для проведення коефіцієнтного аналізу слід розрахувати показники: к-т зносу основних засобів, к-т придатності основних засобів, к-т відновлення основних засобів, к-т вибуття основних засобів, к-т амортизації нематеріальних активів, індекс постійного активу, к-т реальної вартості майна, рентабельність усього майна підприємства. Слід проаналізувати:

✓ вартість необоротних активів підприємства та основних їх елементів у динаміці, інтерпретувати її зростання або зменшення з точки зору впливу на майновий стан підприємства;

✓ структуру необоротних активів, виділити структурні складові частини, що мають найбільшу (найменшу) питому вагу;

✓ стан необоротних активів підприємства з точки зору ступеня їх зносу та сформулювати загальний висновок щодо ефективності їхнього використання.

У висновках зробіть акценти на наступне: як загалом змінився обсяг майна, використовуваного підприємством, із чим це пов'язано та про що

свідчить з огляду на фінансово-економічну безпеку; яким чином сформовано структуру активів підприємства, яких змін вона зазнала в досліджуваному періоді та як це вплинуло на його майновий стан; які елементи структури активів мають найбільшу питому вагу; чи є структура активів "важкою" або "легкою", про що це свідчить; які тенденції простежують щодо змін у динаміці окремих складових частин активів підприємства, яким чином можна це інтерпретувати з огляду на фінансово-економічну безпеку?

Завдання 2. Проведіть аналіз оборотних активів підприємства та зробіть висновки про вплив цього елементу майна на забезпечення його фінансово-економічної безпеки.

Методичні рекомендації:

Результати аналізу слід надати у вигляді таблиць 7.4-7.5 та висновків до них.

Таблиця 7.4. Загальна оцінка складу та структури оборотних активів

Показник	Джерело інформації, Форма 1	На кінець першого року	На кінець другого року	Відхилення, +/-
1	2	3	4	5
Усього оборотних активів, тис.грн., у т.ч:	р.1195			
Запаси, тис.грн.	рр. (1100+1110)			
у % до оборотних активів				
Дебіторська заборгованість, тис.грн.	рр. (1120+...+1155)			
у % до оборотних активів				
Грошові кошти та їх еквіваленти, тис.грн.	рр. (1160+1165)			
у % до оборотних активів				
Ін.оборотні активи, тис.грн.	рр. (1115+...+1180+1190)			
у % до оборотних активів				

Таблиця 7.5 Показники стану й ефективності використання оборотних коштів

Показники	Формули розрахунку	На кінець першого року	На кінець другого року	Відхилення, +/-
1	2	3	4	5

Для аналізу стану й ефективності використання оборотних коштів слід використати наступні показники: власні оборотні кошти, к-т забезпеченості власними оборотними коштами, к-т реальної вартості оборотних коштів у майні підприємства, к-т оборотності оборотних коштів, оборотність оборотних коштів

(швидкість обороту), к-т завантаження, к-т ефективності (прибутковості) оборотних коштів, рентабельність оборотних коштів. У процесі проведення аналізу та формування висновків слід:

- ✓ проаналізувати вартість та склад оборотних активів підприємства, виокремити складові, що мають найвищу (найнижчу) питому вагу та надати цьому відповідну інтерпретацію з точки зору їх економічного змісту;
- ✓ дослідити динаміку вартості та структури оборотних активів і яким чином означені зміни вплинули на фінансову безпеку підприємства;
- ✓ оцінити ефективність використання оборотних коштів у кожному періоді окремо та в динаміці, звернути увагу на швидкість їх обороту та прибутковість;
- ✓ зробити загальний висновок про стан та ефективність використання оборотних активів на підприємстві.

Завдання 3. Надайте оцінку власному та позиковому капіталу підприємства та визначте його вплив на забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Методичні рекомендації:

Для виконання завдання використовуйте аналітичні табл. 7.6-7.7.

Таблиця 7.6. Структура та динаміка джерел формування фінансових ресурсів підприємства

Показник	Джерело інформ. Форма 1	Сума, тис.грн		Питома вага, %		Відхилення, +/-			
		на п.п.	на к.п.	на п.п.	на к.п.	тис.грн	пит. вага%	темп приросту, %	у% до підсумку балансу
1	2	3	4	5	6	7=4-3	8=6-5	9=7/3 ×100%	10=7/7* ×100%
Власний капітал, в т.ч.	р. 1495								
зарєєстрований	рр.(1400+1405+1425+1430)								
додатковий	р. 1410								
резервний	р. 1415								
нерозподілений прибуток	р. 1420								
Довгострокові зобов'язання та забезпечення	р. 1595								

Закінчення табл. 7.6.

1	2	3	4	5	6	7=4-3	8=6-5	9=7/3 ×100%	10=7/7* ×100%
Поточні зоб. та забезпеч, в т.ч.	р. 1695								
короткострокові кредити	р. 1600								
кредиторська заборгованість	рр.(1605 +..+1650)								
інші поточні зоб.та забезпеч.	рр.(1660 +..+1690)								
Зобов'язання пов'язані з НА для продажу	р. 1700								
Чиста вартість активів НПФ	р. 1800								
Усього джерел (Баланс)	р. 1900					*			

Таблиця 7.7. Структура поточних зобов'язань і забезпечень підприємства

Показник	На початок року		На кінець року		Відхилення, +/-	
	сума, тис.грн	% до суми заборгованості	сума, тис.грн	% до суми заборгованості	тис.грн	% до суми почат. року
1	3	4	5	6	7	8
Короткострокові кредити банку						
Поточна заборгованість за зобов'язаннями						
Векселі видані						
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги						
Поточні зобов'язання за розрахунками, з них:						
за отриманими авансами						
з бюджетом						
за позабюджетн. платежами						
за страхуванням						
з оплати праці						
з учасниками						
за внутрішніми розрахунками						
Інші поточні зобов'язання						
Разом за розділом						

У процесі виконання завдання слід зробити наступне:

✓ проаналізувати вартість, склад та динаміку власного капіталу підприємства в аналізованому періоді, звернути увагу на наявність нерозподіленого прибутку (непокритих збитків) і їхню динаміку;

✓ дослідити динаміку складу та структури позикового капіталу підприємства, окрему увагу звернути на співвідношення довго- і короткострокових зобов'язань та їхній вплив на фінансовий стан досліджуваного підприємства;

- ✓ проаналізувати склад і динаміку кредиторської заборгованості;
- ✓ особливу увагу слід звернути на динаміку заборгованості перед бюджетом, оскільки затримка відповідних платежів викликає нарахування пені та свідчить про проблеми з виконанням зобов'язань підприємства;
- ✓ визначити зміну величини капіталу підприємства загалом, відсоткове співвідношення власного та позикового капіталу в динаміці на початок і кінець аналізованого періоду, проаналізувати його та визначити, як структура капіталу, що склалася на підприємстві, відображає залежність від зовнішніх джерел фінансування та, відповідно, впливає на його фінансово-економічну безпеку.

Завдання 4. Провести аналіз показників його ліквідності та на основі отриманих результатів визначити стан фінансово-економічної безпеки підприємства.

Методичні рекомендації:

Для аналізу ліквідності слід розрахувати показники: к-т поточної ліквідності, к-т швидкої ліквідності, к-т абсолютної ліквідності, власні оборотні кошти, к-т забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами, к-т маневреності власних оборотних коштів, к-т покриття запасів. Під час дослідження показників необхідно:

- ✓ розкрити економічний зміст коефіцієнтів ліквідності та надати відповідну інтерпретацію визначених кількісних значень показників;
- ✓ порівняти розраховані значення з нормативними (рекомендованими), установити наявність відхилень, охарактеризувати, про що це свідчить;
- ✓ проаналізувати динаміку показників ліквідності, пояснити виявлені тенденції.

Зробіть комплексний висновок про стан фінансово-економічної безпеки досліджуваного підприємства на основі розрахованих груп показників. Сформуйте та аргументуйте заходи щодо оптимізації рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

Тестові завдання:

1. Яке з наведених завдань аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є ключовим при розробці довгострокової стратегії?

- a) аналіз касових операцій;
- b) розрахунок націнки за сегментами;
- c) прогнозування впливу зовнішніх ризиків на фінансову стабільність;
- d) контроль дебіторської заборгованості.

2. Яка з ознак відрізняє інтегральну оцінку фінансово-економічної безпеки від окремих аналітичних методик?

- a) використання виключно показників прибутковості;
- b) оцінювання одного рівня ризику;
- c) системне поєднання груп індикаторів з урахуванням вагових коефіцієнтів;
- d) застосування лише нормативних значень показників.

3. Який з методичних підходів найкраще підходить для ранньої діагностики порушень фінансової рівноваги підприємства?

- a) горизонтальний аналіз фінансової звітності;
- b) аналіз динаміки середньої заробітної плати;
- c) інтегральна модель рівня безпеки;
- d) розрахунок податкового навантаження.

4. Який з індикаторів є найбільш чутливим до зовнішніх шоків у контексті оцінки фінансово-економічної безпеки?

- a) рентабельність продукції;
- b) коефіцієнт автономії;
- c) індекс споживчих цін;
- d) витрати на утримання управлінського апарату.

5. Що є основою для формування системи індикаторів фінансово-економічної безпеки підприємства?

- a) економічна статистика галузі;

- b) показники, що характеризують стабільність, платоспроможність, ліквідність, прибутковість і фінансову стійкість;
- c) дані податкової звітності;
- d) лише форма фінансової звітності №1 «Баланс».

6. У чому полягає сутність дискримінантного аналізу в контексті діагностики банкрутства?

- a) він визначає середнє значення рентабельності за кілька років;
- b) це якісне опитування керівників підприємства про ризики;
- c) це статистичний метод, що розділяє підприємства на групи за ймовірністю банкрутства на основі фінансових коефіцієнтів;
- d) це метод, що оцінює вплив валютного ризику на ціну активів.

7. Який підхід найточніше характеризує інтегральну модель оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства?

- a) оцінювання прибутковості з урахуванням інфляції;
- b) розрахунок середньозважених показників за всіма функціональними блоками безпеки;
- c) використання лише коефіцієнта покриття;
- d) визначення лише короткострокової платоспроможності.

8. Яке з тверджень найточніше розкриває зв'язок між рівнем фінансової безпеки підприємства та його фінансовими ресурсами?

- a) чим більші фінансові ресурси, тим вища ділова активність;
- b) достатній рівень фінансових ресурсів є гарантом абсолютної безпеки;
- c) обсяг та структура фінансових ресурсів визначають спроможність підприємства протистояти загрозам;
- d) фінансові ресурси формуються виключно з прибутку.

9. У чому полягає ключова перевага вітчизняних моделей оцінки банкрутства над зарубіжними?

- a) вони не потребують статистичних даних;
- b) вони адаптовані до специфіки національного бухгалтерського обліку та економічних реалій;

с) вони базуються на правових нормах США;

д) вони враховують тільки податкові ризики.

10. Який з нижченаведених факторів може викривити результати оцінки рівня фінансово-економічної безпеки за інтегральною методикою?

а) застосування сучасного програмного забезпечення;

б) відсутність середньогалузевих нормативів;

с) коректне визначення вагових коефіцієнтів;

д) оцінка на основі офіційної звітності.

11. Який з методів є найбільш чутливим до нестійкості фінансової структури підприємства при оцінюванні ймовірності банкрутства?

а) метод середніх величин;

б) модель альтмана (z-score);

с) розрахунок коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості;

д) аналіз податкових нарахувань.

12. Яке з тверджень найточніше відображає функцію аналітичної служби підприємства у сфері забезпечення безпеки?

а) складання річної звітності для податкової;

б) виконання лише розрахункових функцій;

с) виявлення фінансових відхилень і формування рішень для мінімізації ризиків;

д) надання довідок для інвесторів.

13. Що з наведеного відноситься до організаційних аспектів аналітичного забезпечення безпеки?

а) оцінка прогнозованої ліквідності;

б) побудова внутрішньої інформаційної системи з розмежуванням аналітичних функцій;

с) публікація річного балансу;

д) визначення критичного рівня дебіторської заборгованості.

14. Яке з тверджень щодо методики оцінки поточного рівня безпеки є коректним?

a) оцінка проводиться лише щороку разом із складанням фінансової звітності;

b) методика заснована на зіставленні обчислених показників із нормативними та середньогалузевими значеннями;

c) для оцінки використовують виключно звіти про прибутки і збитки;

d) проводиться виключно зовнішніми аудиторами.

15. Який підхід є найбільш комплексним у прогнозуванні фінансових криз на підприємстві?

a) використання одного критерію оцінки ризику;

b) порівняння фінансових результатів із конкурентами;

c) поєднання дискримінантного аналізу, трендового аналізу і оцінки ризиків на основі індикаторів нестійкості;

d) розрахунок валового доходу підприємства.

Література: базова [1-7]; допоміжна [8-14]; інтернет-ресурси [1-4].

Практичне заняття № 8

Тема 8: Управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства

***Мета заняття:** сформувати практичні вміння щодо організації та управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства, навчитися визначати ключові елементи цієї системи, оцінювати рівень загроз і ризиків, а також розробляти управлінські рішення для забезпечення стабільного та безпечного функціонування підприємства в умовах динамічного зовнішнього середовища.*

Контрольні запитання:

1. У чому полягає взаємозв'язок між стратегією фінансової безпеки та загальною стратегією розвитку підприємства?

2. Як структура механізму управління фінансово-економічною безпекою впливає на ефективність реагування на внутрішні та зовнішні загрози?

3. Обґрунтуйте доцільність використання SWOT-аналізу як інструменту формування фінансової стратегії безпеки.
4. Визначте особливості побудови функціональної структури механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства.
5. Які ризики виникають у процесі реалізації антикризових заходів, спрямованих на забезпечення фінансової безпеки?
6. У чому полягає специфіка застосування фінансового контролінгу в контексті управління фінансово-економічною безпекою?
7. Проаналізуйте зв'язок між фінансовим плануванням та рівнем фінансово-економічної безпеки підприємства.
8. Розкрийте особливості алгоритму функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою в умовах кризи.
9. Порівняйте сценарний підхід і стратегічне планування як методи підвищення фінансової стійкості підприємства.
10. Які обмеження існують у процесі розробки фінансової стратегії підприємства з точки зору забезпечення його безпеки?
11. Як впливає корпоративна структура управління на реалізацію заходів із забезпечення фінансово-економічної безпеки?
12. Обґрунтуйте роль стратегічного бюджетування в системі управління фінансово-економічною безпекою підприємства.
13. Які функції виконує бенчмаркінг у процесі управління фінансовими ризиками підприємства?
14. Як інтеграція ризик-менеджменту у фінансову стратегію впливає на рівень економічної безпеки підприємства?
15. Які фактори обумовлюють вибір типу фінансово-інвестиційної стратегії у межах системи безпеки?
16. Поясніть значення диверсифікації фінансових джерел у системі антикризового фінансового управління.
17. Як використання індикаторів раннього попередження може підвищити ефективність управління фінансовою безпекою?

18. У чому полягає відмінність між плануванням та прогнозуванням у контексті безпеки фінансової діяльності?

19. Розкрийте організаційні умови ефективного застосування бенчмаркінгу в управлінні безпекою підприємства.

20. Сформулюйте суть механізму адаптації системи управління фінансово-економічною безпекою до змін макроекономічного середовища.

Теми для доповідей та презентацій:

1. Термінологічний аналіз управління фінансово-економічною безпекою.

2. Механізм фінансово-економічної безпеки підприємства.

3. Система управління фінансово-економічною безпекою та її елементи.

4. Управління фінансово-економічної безпекою підприємства з позицій інституціонального підходу.

5. Управління фінансово-економічної безпекою підприємства з позицій процесного підходу.

6. Управління фінансово-економічної безпекою підприємства з позицій ресурсно-функціонального підходу.

7. Управління фінансово-економічної безпекою підприємства з позицій інформаційного підходу.

8. Антикризове фінансове управління як засіб протидії фінансовим загрозам підприємства.

9. Управління фінансовими ризиками в системі фінансово-економічної безпеки підприємства.

10. Фінансовий контролінг в системі управління фінансово-економічною безпекою.

11. Фінансова стратегія підприємства.

12. SWOT-аналіз як інструмент забезпечення фінансової безпеки підприємства.

13. Планування та прогнозування в системі управління фінансово-економічною безпекою.

14. Бенчмаркінг як інструмент забезпечення фінансової безпеки підприємства.

15. Діагностика процесу управління фінансово-економічною безпекою підприємства.

Тестові завдання:

1. Яка з характеристик механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства є визначальною з точки зору адаптивності до зовнішніх загроз?

- a) жорстка регламентованість процедур;
- b) стратегічна інертність;
- c) гнучкість в ухваленні управлінських рішень та оновленні інструментів;
- d) однорівнева система контролю.

2. Який із нижченаведених інструментів управління фінансово-економічною безпекою найкраще виконує функцію виявлення прихованих загроз?

- a) касова книга;
- b) SWOT-аналіз;
- c) балансовий звіт;
- d) накопичувальна відомість витрат.

3. Що є ключовою відмінністю стратегічного та оперативного управління у системі фінансово-економічної безпеки підприємства?

- a) рівень обізнаності менеджменту;
- b) ступінь автоматизації процесів;
- c) горизонт планування та цільовий характер рішень;
- d) ступінь витрат на впровадження.

4. Який з елементів функціональної структури управління безпекою підприємства відповідає за інтеграцію прогнозних даних у процес прийняття рішень?

- a) підрозділ технічної підтримки;
- b) служба внутрішнього аудиту;
- c) аналітичний центр ризиків;
- d) відділ маркетингу.

5. Який із методів антикризового фінансового управління є релевантним у разі дефіциту ліквідності на короткий термін?

- a) реструктуризація довгострокових активів;
- b) прогнозування чистого прибутку на 3 роки;
- c) прискорення обороту дебіторської заборгованості;
- d) інвестиції в необоротні активи.

6. Що з наведеного не є метою фінансового контролінгу в контексті безпеки підприємства?

- a) виявлення точок ризику;
- b) підтримка оперативної платоспроможності;
- c) забезпечення бухгалтерського обліку;
- d) формування інформаційної основи для стратегічних рішень.

7. Яка типова помилка може призвести до неефективності реалізації фінансової стратегії підприємства в умовах загроз?

- a) надмірна консервативність у кредитній політиці;
- b) використання зовнішніх джерел капіталу;
- c) перевага короткострокового фінансування;
- d) незалежність фінансової стратегії від стратегії безпеки.

8. У чому полягає основна цінність методу сценарного аналізу при формуванні фінансової стратегії підприємства?

- a) дає змогу сформуванню єдиного сценарію дій на рік;
- b) дозволяє враховувати виключно внутрішні фінансові показники;
- c) дає змогу моделювати поведінку підприємства за різних варіантів розвитку подій;
- d) замінює функцію аудитора.

9. Який із типів фінансово-інвестиційної стратегії передбачає високий рівень ризику задля досягнення максимального прибутку?

- a) пасивна стратегія;
- b) стратегія оборони;
- c) акумулювальна стратегія;
- d) агресивна стратегія.

10. У чому полягає роль SWOT-аналізу в управлінні фінансово-економічною безпекою підприємства?

- a) у підготовці регламентів корпоративної етики;
- b) у виявленні сильних та слабких сторін, загроз і можливостей для безпечного розвитку;
- c) у побудові фінансової звітності;
- d) у контролі витрат на персонал.

11. Яке з тверджень найточніше відображає сутність планування у системі управління фінансово-економічною безпекою?

- a) планування спрямоване на узгодження PR-стратегії з виробничими витратами;
- b) воно обмежується складанням річного бюджету;
- c) це систематичний процес формування цілей, завдань і дій з урахуванням потенційних ризиків;
- d) його завданням є виключно скорочення кредитного навантаження.

12. Який із методів прогнозування фінансових загроз є найбільш доцільним у разі нестабільного зовнішнього середовища?

- a) екстраполяція трендів без урахування нових даних;
- b) метод аналогій із попередніми періодами;
- c) сценарне моделювання з оцінкою ризиків;
- d) лише статистичний аналіз прибутковості.

13. Яка форма бенчмаркінгу дозволяє порівняти внутрішні процеси підприємства з кращими практиками в межах однієї галузі?

- a) генеральний бенчмаркінг;

- b) внутрішній бенчмаркінг;
- c) функціональний бенчмаркінг;
- d) конкурентний бенчмаркінг.

14. Який із чинників є найважливішим для впровадження ефективного бенчмаркінгу в системі безпеки підприємства?

- a) висока вартість зовнішніх досліджень;
- b) сталість системи фінансової звітності;
- c) доступ до актуальної, релевантної інформації про діяльність інших підприємств;
- d) забезпечення анонімності опитувань співробітників.

15. Яке з наведених тверджень найточніше характеризує алгоритм функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства?

- a) розробка стратегії → впровадження заходів → повне усунення загроз;
- b) оцінка загроз → розробка рішень → моніторинг ефективності → коригування;
- c) підготовка бюджету → зменшення витрат → зростання прибутку;
- d) фінансове планування → аудит → стратегія продажів.

Література: базова [1-7]; допоміжна [8-14]; інтернет-ресурси [1-4].

Практичне заняття № 9

Тема 9: Адаптація та адаптивна реакція підприємств

***Мета заняття:** набути практичних навичок аналізу впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємства, розкрити сутність процесу адаптації як елемента забезпечення стійкості та конкурентоспроможності, а розробляти адаптаційні заходи для мінімізації ризиків і забезпечення ефективного функціонування підприємства в умовах змінного ринкового середовища.*

Контрольні запитання:

1. Що визначає готовність підприємства до адаптації та модель його поведіння?

2. Охарактеризуйте сутність та відмінності параметричної адаптації від структурної.
3. Розкрийте адаптивні заходи підприємства.
4. Охарактеризуйте складові адаптації підприємства.
5. Охарактеризуйте етапи процесу адаптації.
6. Розкрийте поняття та класифікацію адаптивної реакції підприємства.
7. Охарактеризуйте зміст фінансового забезпечення адаптації підприємства.
8. Розкрийте поняття бюджету адаптації.

Теми для доповідей та презентацій:

1. Термінологічний аналіз адаптації та адаптивної реакції підприємства до факторів зовнішнього середовища.
2. Мета та завдання адаптації підприємства до факторів впливу зовнішнього середовища на систему економічної безпеки.
3. Інформаційне забезпечення адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища
4. Адаптивна реакція підприємства на зміни у зовнішньому середовищі: сутність, характерні риси, механізм.
5. Параметрична та структурна адаптація: сутність та порівняльна характеристика.
6. Адаптивні заходи підприємства до ризиків та загроз фінансово-економічної безпеки.
7. Сутність адаптивної реакції підприємства. Класифікації адаптивної реакції підприємства.
8. Класифікація адаптивної реакції підприємства на фактори зовнішнього середовища.
9. Фінансове забезпечення адаптації підприємства до змін у зовнішньому середовищі.
10. Бюджет адаптації: сутність, порядок формування та приклади успішного застосування.

Практичне завдання:

Скласти організаційну схему адаптації та бюджет адаптації підприємства. Розкрити та обґрунтувати сутність етапів щодо адаптації підприємства до факторів зовнішнього середовища. Охарактеризувати складові бюджету адаптації.

Для виконання завдання рекомендується використати підприємство, діяльність якого оцінювалась за рівнем фінансово-економічної безпеки у попередніх практичних роботах.

Тестові завдання:

1. Який з аспектів адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища має найважливіше значення для довгострокового розвитку компанії?

- a) оперативна реакція на негаразди;
- b) стратегічне коригування діяльності відповідно до змін;
- c) переведення всіх процесів у режим мінімальних витрат;
- d) переорієнтація на традиційні ринки.

2. Що є основною метою адаптації підприємства до зовнішніх факторів?

- a) збереження фінансової стабільності на короткий термін;
- b) підвищення виробничої потужності в умовах стагнації;
- c) реакція на зміни зовнішнього середовища для забезпечення конкурентоспроможності;
- d) виключення впливу внутрішніх факторів на ринок.

3. Який із підходів до адаптації підприємства є найбільш ефективним у разі негативних змін економічної ситуації на ринку?

- a) рішення на основі структурних змін у підприємстві;
- b) параметрична адаптація без змін у внутрішній структурі;
- c) зниження витрат та залучення додаткових кредитних ресурсів;
- d) збільшення маркетингових витрат для утримання частки ринку.

4. Що є ключовим аспектом інформаційного забезпечення адаптації підприємства до змін у зовнішньому середовищі?

- a) забезпечення доступу до статистичних даних про ринок;
- b) наявність поточного моніторингу конкурентів;
- c) систематичне оновлення внутрішніх нормативних актів;
- d) постійне впровадження нових ІТ-технологій.

5. Які з наведених складових адаптації підприємства визначають характер змін у внутрішній структурі компанії?

- a) параметрична адаптація;
- b) структурна адаптація;
- c) інформаційно-аналітичне забезпечення;
- d) фінансове забезпечення.

6. Як параметрична адаптація підприємства відрізняється від структурної адаптації?

- a) параметрична адаптація не передбачає змін у організаційній структурі;
- b) структурна адаптація спрямована виключно на зміну технологічних процесів;
- c) параметрична адаптація базується на зміні юридичних норм;
- d) структурна адаптація має короткостроковий ефект, тоді як параметрична — довгостроковий.

7. Яка модель адаптивної реакції підприємства дозволяє мінімізувати ризики при масштабних економічних зрушеннях?

- a) модель збереження статус-кво;
- b) проактивна модель з мобільною структурою;
- c) модель із застосуванням стратегічного планування без змін у структурі;
- d) модель негайного коригування фінансових потоків.

8. У якому випадку адаптивна реакція підприємства повинна бути класифікована як реакція на зовнішній економічний тиск?

- a) коли підприємство змінює свої внутрішні стратегії розвитку без залучення додаткових інвестицій;

- b) коли підприємство проводить глибокі структурні зміни для збереження конкурентоспроможності;
- c) коли компанія запроваджує стабілізаційний контроль за витратами та збільшенням доходів;
- d) коли підприємство підвищує витрати на маркетинг у відповідь на скорочення попиту.

9. Що є ключовим фактором у процесі адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища?

- a) мобільність підприємства в умовах економічної турбулентності;
- b) зниження ризиків за допомогою зменшення технологічних витрат;
- c) участь в глобальних економічних угодах;
- d) адаптація бізнес-процесів до нормативних змін.

10. Яка з класифікацій адаптивної реакції підприємства є найбільш підходящою для ситуацій, коли підприємство стикається з високим рівнем невизначеності та ризиків?

- a) поступова реакція;
- b) радикальна реакція;
- c) стратегічна реакція;
- d) негативна реакція.

11. Як визначити готовність підприємства до адаптації в умовах негативних змін зовнішнього середовища?

- a) за рівнем наявних фінансових резервів;
- b) за ступенем диверсифікації продуктового портфеля;
- c) за ступенем гнучкості організаційної структури та інноваційності управлінських підходів;
- d) за наявністю міжнародних партнерств.

12. Як фінансове забезпечення адаптації підприємства взаємодіє з іншими аспектами адаптації підприємства?

- a) фінансування структурних змін є вторинним щодо адаптації до зовнішніх факторів;

b) стратегія фінансування адаптації базується лише на власних коштах підприємства;

c) фінансове забезпечення є невід'ємною частиною успішної адаптації підприємства, включаючи зовнішні та внутрішні ресурси;

d) фінансове забезпечення застосовується тільки на етапі повної реструктуризації підприємства.

13. Яка основна роль бюджету адаптації в системі управління підприємством?

a) регулювання потоків капіталу на постійній основі;

b) забезпечення фінансування лише для короткострокових змін у бізнес-процесах;

c) оцінка і планування ресурсів, необхідних для здійснення адаптаційних заходів;

d) підвищення загальної ліквідності компанії.

14. Яка з моделей поведінки підприємства є найбільш ефективною для організацій, що знаходяться в умовах постійних зовнішніх шоків?

a) модель реакції без змін в організаційній структурі;

b) модель швидкої реструктуризації і перебудови бізнес-процесів;

c) модель з фокусом на вдосконаленні існуючих продуктів;

d) модель уповільненого реагування.

15. Який з факторів визначає вибір типу адаптивної реакції підприємства?

a) рівень фінансових резервів підприємства;

b) зовнішні та внутрішні економічні умови;

c) індивідуальні потреби споживачів;

d) міжнародні економічні санкції.

Література: базова [3-7]; допоміжна [5, 8-14]; інтернет-ресурси [1, 3, 4].

Практичне заняття № 10

Тема 10: Організація фінансово-економічної розвідки

Мета заняття: сформувати практичні навички зі збору, аналізу та інтерпретації фінансової інформації про конкурентне середовище, а також навчитися застосовувати розвідувальні інструменти для підтримки стратегічних і тактичних управлінських рішень.

Контрольні запитання:

1. Які функції фінансово-економічної розвідки у забезпеченні стратегічного розвитку підприємства є ключовими та як вони взаємодіють між собою?
2. Розкрийте значення фінансово-економічної розвідки для розробки та коригування стратегічних рішень підприємства в умовах економічної нестабільності.
3. Які основні принципи фінансово-економічної розвідки необхідно враховувати при оцінці ефективності та забезпеченні стратегічного розвитку підприємства?
4. Як впливають результати фінансово-економічної розвідки на прийняття управлінських рішень у кризових ситуаціях?
5. Опишіть основні методи збору інформації в процесі фінансово-економічної розвідки. Які з них є найбільш ефективними в умовах високої конкуренції?
6. Як джерела інформації для фінансово-економічної розвідки можуть бути класифіковані, і яку роль вони відіграють у стратегічному плануванні підприємства?
7. Оцініть ефективність застосування методу дисконтованих грошових потоків у фінансово-економічній розвідці для прогнозування фінансових ризиків.
8. Як фінансова розвідка допомагає визначити конкурентні переваги підприємства і оцінити потенціал для диверсифікації його інвестиційної діяльності?

9. Які методи та інструменти використовуються для оцінки впливу економічних змін на фінансово-економічну безпеку підприємства?

10. Охарактеризуйте роль аналізу зовнішніх економічних факторів у формуванні стратегії фінансово-економічної розвідки на підприємстві.

11. Яким чином принципи конфіденційності та прозорості можуть впливати на ефективність фінансово-економічної розвідки в умовах глобалізації ринку?

12. Які основні методи оцінки ефективності фінансово-економічної розвідки на підприємстві можна використовувати для контролю її результативності?

13. Яким чином фінансово-економічна розвідка сприяє виявленню потенційних загроз для стійкості підприємства, і якими методами можна мінімізувати ці загрози?

14. Опишіть роль інтелектуальної власності в контексті фінансово-економічної розвідки. Як підприємства можуть захистити свою інтелектуальну власність у процесі розвідки?

15. Як застосування сучасних інформаційних технологій та систем управління знаннями може покращити результати фінансово-економічної розвідки підприємства?

Теми для доповідей та презентацій:

1. Основні етапи організації фінансово-економічної розвідки на підприємстві: від планування до впровадження.

2. Інтеграція фінансово-економічної розвідки в систему корпоративного управління підприємством.

3. Методи збору та аналізу фінансової інформації в рамках фінансово-економічної розвідки.

4. Роль конкурентної розвідки в забезпеченні стійкості підприємства на ринку.

5. Використання відкритих джерел для фінансово-економічної розвідки: можливості та обмеження.

6. Технології та програмне забезпечення для автоматизації процесів фінансово-економічної розвідки.

7. Аналіз ризиків і загроз у фінансово-економічній розвідці: як визначити ключові фактори ризику для підприємства.

8. Юридичні аспекти організації фінансово-економічної розвідки: етика, законодавство та захист інформації.

9. Інформаційні потоки в фінансово-економічній розвідці: управління, контроль і безпека даних.

10. Фінансово-економічна розвідка як інструмент стратегічного управління підприємством: аналіз і прийняття рішень.

11. Оцінка ефективності фінансово-економічної розвідки для мінімізації бізнес-ризиків.

12. Співпраця фінансово-економічної розвідки з іншими підрозділами підприємства для комплексного аналізу загроз.

13. Прогнозування фінансово-економічних загроз на основі даних розвідки: методи і практичні кейси.

14. Фінансово-економічна розвідка та антикризове управління: як адаптувати стратегію в умовах нестабільного ринку.

15. Етика і законність фінансово-економічної розвідки: захист інтересів компанії без порушення правових норм.

Тестові завдання:

1. Яка основна роль фінансово-економічної розвідки в системі забезпечення стратегічного розвитку підприємства?

- a) оцінка поточної фінансової стабільності компанії;
- b) прогнозування і аналіз ринкових та економічних змін для оптимізації стратегічних рішень;
- c) забезпечення фінансових резервів для реалізації інвестиційних проектів;
- d) визначення ціни на продукцію з урахуванням економічних факторів.

2. Які принципи фінансово-економічної розвідки дозволяють забезпечити ефективне збирання та аналіз інформації для стратегічного розвитку підприємства?

- a) прозорість, своєчасність та конфіденційність;
- b) ефективність, швидкість та обмеженість у використанні джерел інформації;
- c) локальність, структурованість і доступність;
- d) спрощення збору та фокусування лише на внутрішній інформації.

3. Як результат фінансово-економічної розвідки може вплинути на стратегічний розвиток підприємства?

- a) дозволяє зменшити витрати на внутрішні операції підприємства;
- b) дозволяє оптимізувати бюджетні витрати на стратегічні проекти;
- c) сприяє виявленню нових можливостей для стратегічного планування та прогнозування;
- d) допомагає визначити оптимальний рівень кредитної заборгованості підприємства.

4. Які методи збору інформації для фінансово-економічної розвідки є найефективнішими в умовах конкуренції на ринку?

- a) використання тільки офіційної фінансової звітності;
- b) аудит внутрішніх фінансових потоків підприємства;
- c) публічний аналіз макроекономічних показників та вивчення ринкових тенденцій;
- d) прямі переговори з конкурентами для збору даних.

5. Які джерела інформації можуть використовуватися для фінансово-економічної розвідки підприємства?

- a) виключно внутрішні звіти та документи підприємства;
- b) тільки публічні статистичні дані та фінансова звітність;
- c) поєднання відкритих і закритих джерел, у тому числі інформація з ринку та від партнерів;
- d) лише експертні оцінки аналітиків.

6. Який з наступних методів фінансово-економічної розвідки дозволяє підприємствам передбачити економічні ризики на основі аналізу макроекономічних показників?

- a) аналіз чутливості фінансових показників підприємства;
- b) статистичний аналіз фінансових звітів конкурентів;
- c) порівняльний аналіз галузевих трендів і макроекономічних прогнозів;
- d) дисконтний метод оцінки вартості активів.

7. Який із наведених методів оцінки ефективності фінансово-економічної розвідки найкраще підходить для моніторингу її результативності?

- a) порівняльний аналіз витрат на розвідку і отриманих результатів для стратегічних рішень;
- b) оцінка кількості зібраної інформації на рік;
- c) визначення фінансових показників росту підприємства на основі розвідки;
- d) підрахунок витрат на реалізацію інвестиційних проектів без урахування розвідки.

8. Як фінансова розвідка допомагає виявити потенційні можливості для інвестування?

- a) вона забезпечує необхідну інформацію для оцінки економічних умов у регіоні;
- b) вона дозволяє здійснити конкурентний аналіз для вибору найбільш вигідних інвестиційних напрямків;
- c) вона визначає майбутні ринкові тенденції за допомогою фінансових прогнозів;
- d) вона дозволяє контролювати кредитну заборгованість підприємства.

9. Який фактор найбільше впливає на ефективність фінансово-економічної розвідки в умовах ринкової нестабільності?

- a) наявність висококваліфікованих кадрів у відділі розвідки;
- b) швидкість збору інформації з відкритих джерел;

с) розмір підприємства та його фінансові можливості для інвестування в розвідку;

д) доступ до закритої інформації конкурентів.

10. Що є основною метою організації фінансово-економічної розвідки на підприємстві?

а) оцінка впливу податкових змін на фінансові результати;

б) збір та обробка інформації для ефективного стратегічного планування;

с) проведення аудитів фінансової діяльності компанії;

д) реалізація проектів щодо зниження витрат підприємства.

11. Яка ефективність фінансово-економічної розвідки виявляється найбільше в умовах кризових явищ на ринку?

а) виявлення слабких конкурентів та можливість поглинання;

б) оцінка кризових ситуацій та коригування фінансових стратегій підприємства;

с) запровадження нових фінансових інструментів для забезпечення ліквідності;

д) прогнозування змін в економічній ситуації та адаптація до нових умов.

12. Який із принципів фінансово-економічної розвідки передбачає ретельний відбір інформації, яка буде використовуватися для прийняття стратегічних рішень?

а) принцип своєчасності;

б) принцип конфіденційності;

с) принцип достовірності;

д) принцип комплексності.

13. Як аналітичні результати фінансово-економічної розвідки можуть вплинути на стратегічне планування підприємства?

а) вони дозволяють скоригувати короткострокові фінансові цілі підприємства;

б) вони визначають подальшу диверсифікацію фінансових ризиків підприємства;

с) вони забезпечують необхідну інформацію для розробки довгострокової стратегії розвитку компанії;

д) вони лише допомагають оцінити ефективність поточних маркетингових кампаній.

14. Який із методів фінансово-економічної розвідки дозволяє визначити найбільш вірогідні тенденції в змінах на ринку на основі наявних даних?

а) статистичний аналіз на основі відкритих джерел;

б) моделювання економічних процесів на основі минулих результатів;

с) порівняльний аналіз та трендовий аналіз;

д) аналіз макроекономічних показників і прогнозування.

15. Яка загроза найбільше впливає на ефективність фінансово-економічної розвідки підприємства?

а) відсутність доступу до актуальної публічної інформації;

б) ризик витоку інформації про стратегію підприємства;

с) низький рівень технологічного забезпечення процесу розвідки;

д) збільшення витрат на фінансування розвідки.

Завдання з реферування літературних джерел:

Скласти реферат на тему: «Ділова розвідка та промислове шпигунство як сучасний інструментарій управління фінансово-економічною безпекою підприємства у внутрішньому та зовнішньому середовищі». Використати не менш літературних 10 джерел, в т.ч. наукові праці вітчизняних та зарубіжних науковців у фахових та монографічних виданнях.

Література: базова [5-7]; допоміжна [10, 12-14]; інтернет-ресурси [1,3,4].

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базова література:

1. Вівчар О. І. Безпека бізнесу. Безпека бізнесу: [Навчальний посібник] / Вівчар О. І. – Тернопіль: ФО-П Шпак В.Б., 2019 – 277 с.
2. Економічна та майнова безпека бізнесу: навчальний посібник / Б.М. Андрушків, Л.Я. Малюта. –Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. – 180 с.
3. Економічна безпека підприємства : підруч. / А .М. Штангрет, М. М. Караїм, О. В. Халіна, Х. О. Мандзіновська ; за заг. ред. А. М. Штангрет. – Львів : Укр. акад. друкарства, 2016. – 284 с.
4. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. / О.С. Марченко ; М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. екон. теорії. Харків : Право, 2022. – 246 с.
5. Економічна безпека: електронний навчальний посібник комбінованого (локального та мережного) використання [Електронний ресурс] / Н.П. Карачина, А. В. Вітюк. Вінниця : ВНТУ, 2023. – 112 с.
6. Кузенко Т.Б. Фінансова безпека підприємства: навч. посіб. / Т. Б. Кузенко, Л. С. Мартюшева, О. Ю. Литовченко. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. – 304 с.
7. Небава М.І. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / М.І. Небава, Ю.В. Міронова. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 73 с.

Допоміжна література

8. Живко З.Б., Сватюк О.Р., Копитко М.І. Корпоративне управління в системі економічної безпеки: навчальний посібник. за заг. ред. З.Б. Живко. Львів: ЛьвДУВС, 2018. – 456 с.
9. Загрози соціально-економічній безпеці України: монографія / С.В. Онищенко, О.А. Маслій, А.Д. Глушко, А.В. Черв'як. Полтава : Нац. ун-т ім. Юрія Кондратюка, 2022. – 375 с.
10. Економічна безпека підприємництва в Україні: монографія / Г.В. Ситник, Г.В. Блакита, Н.М. Гуляєва та ін. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. – 284 с

11. Економічна безпека : навч. посібник. / укл. Н.С. Іванова / Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. маркетингу, менеджменту та публ. адміністрування. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2020.– 139 с.

12. Кузенко Т. Б. Планування економічної безпеки підприємств в умовах ринкової економіки : монографія / Т. Б. Кузенко. – Київ : Вид-во Європейського ун-ту фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу. – 2004. –120 с.

13. Ліпкан В. А. Безпекознавство : навч. посіб. / В. А. Ліпкан. – Київ : Європ. ун-т, 2003. – 208 с.

14. Філіппова С. В. Економічна безпека підприємств реального сектору економіки в умовах вартісно-орієнтованого управління: монографія / С. В. Філіппова, Л. О. Волощук, С. О. Черкасова / під заг. ред. С. В Філіппової. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2015. – 196 с.

15. Яструбецька Л. С. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва в Україні в умовах гібридних загроз: монографія. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2022. – 369 с.

Інтернет-ресурси

1. Литовченко О.Ю. Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємництва. Електронний ресурс Moodle. URL: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=9887>

2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.portal.rada.gov.ua>

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>

5. Єдиний інформаційний масив даних про емітентів цінних паперів та професійних учасників фондового ринку України. URL: <https://smida.gov.ua/>

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Литовченко Олена Юріївна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Методичні рекомендації
до проведення практичних занять із навчальної дисципліни
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за спеціальністю D7 «Торгівля» денної та заочної форм навчання

В авторській редакції

Підписано до розміщення 23.01.2026. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 3,28. Обсяг 1,077 Мб. Зам. № 9/26.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна